

Rok 2006, XLIX (LXII)

CHOWANNA

Tom 2 (27)

Resocjalizacja młodzieży niedostosowanej społecznie – wybrane konteksty

pod redakcją
Anny NOWAK

Wydawnictwo
Uniwersytetu Śląskiego
Katowice 2006

Redaktor naczelny

Prof. dr hab. Stanisław Juszczyk

Rada Naukowa

Prof. dr hab. Maria Czerepaniak-Walczak
Prof. dr hab. Kazimierz Denek
Prof. dr hab. Tadeusz Frąckowiak
Prof. dr hab. Adam Frączek
Prof. dr hab. Stanisław Kawula
Prof. dr hab. Wojciech Kojs
Prof. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski
Prof. dr hab. Zbigniew Kwieciński
Prof. dr hab. Tadeusz Lewowicki
Prof. dr hab. Mieczysław Łobocki
Prof. dr hab. Krystyna Marzec-Holka
Prof. dr hab. Stefan Mieszalski
Prof. dr hab. Aleksander Nałaskowski
Prof. dr hab. Irena Obuchowska
Prof. dr hab. Bronisław Siemieniecki
Prof. dr hab. Karol Poznański
Prof. dr hab. Andrzej Radziewicz-Winnicki
Prof. dr hab. Bogusław Śliwerski
Prof. dr hab. Andrzej de Tchorzewski
Prof. dr hab. Janina Wyczesany

Kolegium Redakcyjne

Prof. dr hab. Teresa Borowska
Prof. UŚ dr hab. Władysława Łuszczuk
Prof. UŚ dr hab. Katarzyna Popiołek
Prof. dr hab. Zofia Ratajczak
Prof. UŚ dr hab. Jan M. Stanik
Prof. dr hab. Adam Stankowski
Prof. UŚ dr hab. Agnieszka Stopińska-Pająk
Prof. UŚ dr hab. Ewa Syrek

Sekretarz Redakcji

Dr Beata Pitula

Adres Redakcji/Editorial Address
Wydział Pedagogiki i Psychologii
Uniwersytetu Śląskiego
40-126 Katowice, ul. M. Grazyńskiego 53
tel. fax 258-94-82

Spis treści

Wstęp (<i>Anna Nowak</i>)	5
ARTYKULY	
Ewa Wysocka: Wybrane problemy diagnozy niedostosowania społecznego – obszary, modele, zasady i sposoby rozpoznawania zjawiska	7
Tomasz Stołowski: Z doświadczeń psychologa diagnosty Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich	38
Tadeusz Wolan: Placówki resocjalizacyjne w reformowanym systemie profilaktyki, opieki i wychowania w Polsce	43
Maciej Bernasiewicz: Teoria interakcjonistyczna a metody pracy terapeutyczno-resocjalizacyjnej z dziećmi niedostosowanymi społecznie	75
Adam Stankowski: Indywidualne „ścieżki” rozwoju moralno-społecznego a implikacje resocjalizacyjne	91
Katarzyna Borzucka-Sitkiewicz: Moralność vs. demoralizacja – wykorzystanie Treningu Wnioskowania Moralnego w pracy z osobami niedostosowanymi społecznie	102
Andrzej Czerkawski: Możliwości wykorzystania dramatoterapii w resocjalizacji	109
Anna Nowak: Mediacja w postępowaniu z nieletnimi	116
Maciej Bernasiewicz, Małgorzata Wałach: O pracy środowiskowej jako alternatywie dla zabiegów resocjalizacyjnych – z doświadczeń praktycznych	126
Piotr Sitkiewicz: Czynniki mające wpływ na skuteczność interwencji wobec osób niedostosowanych społecznie	133
Monika Noszczyk: Doświadczenia i refleksje początkującego wychowawcy w pracy z młodzieżą zdemoralizowaną i upośledzoną umysłowo w młodzieżowym ośrodku wychowawczym	138
Danuta Raś: 20 lat studiów podyplomowych profilaktyka i resocjalizacja na Uniwersytecie Śląskim (1986–2006) – idee kształcenia Uniwersytetu w praktyce kształcenia pedagogów specjalnych	148
Bogumiła Kosek-Nita: 20 lat studiów podyplomowych profilaktyka i resocjalizacja na Uniwersytecie Śląskim (1986–2006) – konferencje i badania	163

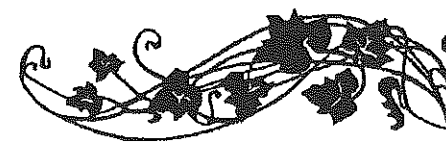
RECENZJE

<i>Tadeusz Wolan: Nauczyciel jako wychowawca i współtwórca przemian w edukacji. Chorzów, B.W. i U. Kontrakt, 2004, ss. 196 (Alicja Żywczok)</i>	171
<i>Stanisław Mauersberg, Marian Walczak: Szkolnictwo polskie po drugiej wojnie światowej (1944–1956). Warszawa, Polskie Towarzystwo Pedagogiczne Zarząd Główny, 2005, ss. 275, 46 tab. (Witold Chmielewski)</i>	174

KRONIKA

<i>Prof. zw. dr hab. Wincenty Okoń, dr h.c. Życie i twórczość naukowa (Stanisław Juszczak)</i>	179
Summary	191

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 2006	R. XLIX (LXII)	T. 2 (27)	s. 5–6
------------	--	---------------	-------------------	--------------	--------

Wstęp

Oddając do rąk Czytelników ten tom „Chowany”, pragniemy udzielić odpowiedzi na następujące pytania:

- Jak diagnozować niedostosowanie społeczne i co jest przedmiotem tej diagnozy?
- Jak skutecznie oddziaływać na dzieci i młodzież niedostosowaną społecznie?
- W jaki sposób społeczeństwo może reagować na demoralizację i czyny karalne nieletnich?
- Jakie są możliwości zastosowania alternatywnych środków społeczno-wychowawczych w profilaktyce i resocjalizacji?

Tym samym chcemy włączyć się w nurt dyskusji dotyczącej tej aktualnej i złożonej problematyki, nie mamy jednak aspiracji do wyczerpującego zaprezentowania podjętych zagadnień.

Przedstawione w tomie artykuły i opracowania są zróżnicowane pod względem tematycznym, metodologicznym i naukowym, wszystkie jednak nawiązują do dorobku naukowego pedagogiki resocjalizacyjnej oraz ujmują podejmowane problemy interdyscyplinarnie. Zaprezentowany przez Autorów sposób analizy i interpretacji najbliższy jest pedagogice resocjalizacyjnej i pedagogice społecznej oraz psychologii. W tomie znalazły się artykuły pedagogów, psychologów, socjologa i prawnika – pracowników oraz doktorantów Uniwersytetu Śląskiego.

Podjęto zagadnienia diagnozy niedostosowania społecznego z perspektywy teoretycznej i metodologicznej oraz doświadczeń psychologa zatrudnionego w zakładzie poprawczym. Ukazano dylematy polityki społecznej w ujęciu lokalnym w zakresie opieki oraz wychowania dzieci i młodzieży niedostosowanej.

wanej społecznie. Poddano analizie metody pracy z niedostosowanymi społecznie w świetle teorii interakcjonistycznej oraz możliwości wykorzystania Treningu Wnioskowania Moralnego oraz dramatoterapii w resocjalizacji. Zasygnalizowano problematykę alternatywnych metod resocjalizacji – mediacji i pracy środowiskowej. Ukazano też specyfikę i charakter pracy w młodzieżowym ośrodku wychowawczym w kontekście doświadczeń początkującego wychowawcy. Uzupełnieniem tomu są teksty dotyczące studiów podyplomowych profilaktyka i resocjalizacja, prowadzonych od 1986 roku na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego. Zaprezentowano historię i organizację studiów podyplomowych oraz problematykę badawczą podejmowaną w toku seminariów oraz konferencji.

Wybór podjętych przez Autorów artykułów zagadnień (związany z ich zainteresowaniami badawczymi) zaspokoi – jak sądzę – edukacyjne i zawodowe potrzeby Czytelników, przede wszystkim studentów pedagogiki resocjalizacyjnej oraz praktyków zajmujących się dziećmi i młodzieżą zagrożoną niedostosowaniem społecznym i niedostosowaną.

Anna Nowak

W 2006 roku nakładem

Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego

ukazały się następujące publikacje z dziedziny pedagogiki i psychologii:

„Chowanna”, R. XLIX (LXII), T. 1 (26): *Współczesny nauczyciel w koncepcjach pedeutologicznych i praktyce edukacyjnej*. Red. Dorota Ekiert-Oldroyd.

Diagnoza psychologiczna dzieci w wieku przedszkolnym. Red. Zofia Dołęga. Wyd. 2.

Ewa Jarosz: *Wybrane obszary diagnozowania pedagogicznego*. Wyd. 6.

Urszula Szuścik: *Znak werbalny i znak plastyczny w twórczości rysunkowej dziecka*.

Współczesna psychologia pracy i organizacji. Wybrane zagadnienia. Red. Augustyn Bańka, Zofia Ratajczak, Elżbieta Turska.

Z badań nad zdrowiem psychicznym uczniów – wstęp do działań profilaktycznych szkoły. Red. Zofia Dołęga, Maria John-Borys.

„Chowanna” 2006, Vol. 2 (27)

*Rehabilitation of socially maladjusted youth –
selected contexts*

Summary

In the subsequent volume of *Chowanna*, selected issues concerning rehabilitation of the underaged are presented.

In the introductory article, theoretical basis for social maladjustment as well as main theoretical assumptions concerning diagnosis of this phenomenon were discussed. Strategies, methods and tools used in the rehabilitation diagnosis were described. The next text covered experiences of a psychologist – analyst of the young offenders' home. Further on, the system of rehabilitation institutions and dilemmas of functioning of the childcare centres against a background of selected problems of social prevention concerning care and bringing up were described. The methods of working with socially maladjusted children in the light of the interactionist theory and individual paths of moral and social development within the scope of rehabilitation actions were discussed.

In the next two articles the attention was paid to training methods of moral deduction and dramatherapy used when working with the socially maladjusted. The factors influencing the efficiency of intervention towards the socially maladjusted were analysed. The alternative procedures and methods such as mediation and work in the environment were presented.

Reflections of a tutor working with demoralised and mentally retarded youth in the childcare centre were included in the subsequent text. The next two articles were devoted to a 20-year-experience of university education in educating the students at the “prevention and rehabilitation” postgraduate studies, as well as the issues raised at the conferences and research studies conducted by the students themselves.

The volume closes with two reviews of the coherent articles, and a presentation of a profile of Wincenty Okoń, an outstanding pedagog.

Recenzenci
Władysław Dykcik
Krystyna Marzec-Holka

Nr indeksu 330566
PL ISSN 0137-706X

Copyright © 2006 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

Projekt okładki
Aleksander Herman

Redaktor
Magdalena Koziol

Redaktor techniczny
Małgorzata Pleśniar

Korektor
Mirosława Żłobińska

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Nakład: 220 + 50 egz. Ark. druk. 12,25. Ark. wyd.
14,0. Papier offset. kl. III, 80 g

Cena 25 zł

Lamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: Czerny Marian, Firma Prywatna „GREG”
Zakład Poligraficzny, ul. Wrocławska 10, 44-100 Gliwice

Zasady opracowania materiałów

1. Redakcja przyjmuje teksty nigdzie dotąd nie publikowane.
2. Nadsyłane prace będą recenzowane, a następnie omawiane na posiedzeniach Redakcji, która podejmie decyzję w sprawie zakwalifikowania ich do druku. O decyzji Redakcji Autor zostanie poinformowany. W przypadku niezakwalifikowania artykułu do druku zostanie on zwrócony Autorowi. (Prace realizowane między innymi w ramach grantu powinny być opatrzone informacją o rodzaju, numerze i tytule problemu badawczego).
3. Objętość tekstu nie może przekraczać 16 stron maszynopisu, łącznie z bibliografią, przypisami, tabelami, rysunkami. Wyjątek od tej zasady stanowią jedynie artykuły zamówione.
4. Materiały przekazane do redakcji powinny zawierać:
  - komputerowy wydruk tekstu wraz z dyskietką, ewentualnie maszynopis tekstu (znormalizowany, w dwóch egzemplarzach) wraz z bibliografią (uporządkowaną alfabetycznie, w układzie nazwisko / data),
  - tabele, rysunki (wydruk oraz dyskietka, ewentualnie wykonane starannie na kalce technicznej, opisane, w jednym egzemplarzu),
  - streszczenia w języku polskim i w języku angielskim,
  - przypisy: bibliograficzne (podane w tekście głównym, umieszczone w nawiasie w układzie nazwisko / data), rzeczowe (opatrzone cyfrą odpowiadającą numeracji ciągłej przypisów w tekście głównym, napisane na oddzielnej stronie),
  - informacje o Autorze (imię i nazwisko, tytuł, stopień naukowy i zawodowy, specjalność, stanowisko i miejsce pracy, aktualnie pełnione funkcje w stowarzyszeniach i towarzystwach krajowych i zagranicznych, adres do korespondencji, adres domowy, numer telefonu).

WARUNKI PRENUMERATY

Warunkiem regularnego otrzymywania „Chowanny” jest złożenie zamówienia na prenumeratę roczną. Cena jednego tomu w roku 2006 wyniesie 25 zł. Płatności należy dokonywać dopiero po otrzymaniu egzemplarza i faktury.

Zamówienia prosimy wysłać pod adresem:

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU ŚLĄSKIEGO
UL. BANKOWA 12B, 40-007 KATOWICE
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl
tel. (032) 359-18-60 lub (032) 359-15-70

Bieżące numery można nabywać bezpośrednio w księgarni Wydawnictwa lub zamawiać korespondencyjnie za zaliczeniem pocztowym.

Subscription orders for all the magazines published in Poland available through the local press distributors or directly through the

Foreign Trade Enterprise
ARS POLONA
Krakowskie Przedmieście 7, 00-950 Warszawa, Poland
Bank Account: Bank Handlowy SA w Warszawie 201061-710-1310

Księgarnia Wysyłkowa
„LEXICON”
Maciej Woliński
skrytka pocztowa 957, 00-950 Warszawa 1
tel./fax (022) 625-01-29, (022) 648-41-23
e-mail: lexicon@medianet.pl

KOLPORTER SA
ul. Strycharska 6
25-659 Kielce